

Lehalászok a levegőből egy gondolatot...

Bogdán József 60 éves

– *Fehértemplomon, Bánát legdélebbi csücskében lettél hatvan. „Az ember ha hatvan, már dörmög, ha baj van, medvének látod a távcsövön át. / Cammog a jajduló hósivatagban, Látott már mindent, most semmit se lát?”*

– Ezt a verset írtam nemrég, amikor már vészesen közeledtem a hatvanhoz, és már csak napok kérdése volt, hogy megkocogtatja ablakomat. Éppen január elején indították el Lackfi János és Szabó T. Anna a Verslavinát. Ezzel dobtam nekik egy hógolyót. A hatvanadik születésnapomat itt éltem meg, és most már van rálátásom azokra az állomásokra, ahol valaha szolgálatban voltam. A délbánáti Fehértemplomtól egészen Törökkanizsáig. Ott, a síkságon átéltem, hogy hogyan vakít meg a hósivatag. Itt a Körtédi domboldalon az ég és a föld között feszülő Dunának a tükre vakít így. Ez az új tájélmény egy másik világba hozott, és az idegenségében is szépen tűnik. A Krassó-Szörényi érchegység idelátszik, a román határ közelében helyezkedik el. Kezembe kerültek Herczeg Ferenc visszaemlékezései, aki négy évig lakott itt, mert a Magyar Állami Gimnáziumba járt. Ő úgy írta le, hogy egy hosszú földhullám mélyén terül el Fehértemplom, ahol annyi az ének és a pohár-csengés, amit még soha nem hallott, nem látott.

– *Ha már állomásokról és határokról beszélünk, visszatekintve az életed legelejére, mi az első emléked?*

– Ötéves koromból való. Nevelőszüleim – akik 14 éves koromig neveltek –, kivittek Magyarkanizsán a határba ásóval, kapával, mert volt ott egy darabka földjük. Amikor a végtelen mezőt láttam a síkságon, az egyenlő volt számomra az elveszettséggel, mert nem láttam a határt. Vágytam arra, hogy elinduljak hazafelé. A síkság ott nem úgy néz ki, hogy itt-ott egy fa meg bokrok, hanem csupán a puszta föld, a végtelen szürkeség, egy szürke tenger. Amikor vissza-indultunk a város felé, és megláttam a vasútállomást, az embereket, a mozgást, akkor nyugodtam meg. Az életem más szakaszaiban is nagyon fontos helyek voltak, és mind a mai napig a vasútállomások adnak otthonosságérzést. Valószínűleg ebből az első emlék átéléséből fakadóan.

– *Mi volt az első találkozásod a költészettel?*

– A nevelőszüleimnél volt egy vitrin tele könyvekkel, nagy klasszikusokkal. Victor Hugóra emlékszem, Jókaira, egy könyvre, aminek az volt a címe, hogy

Felhőszakadás. Ezeket a könyveket én úgy olvastam, hogy hasra feküdtem. A tenyereimen, a bőrömről maradtak a goromba szőnyeg nyomai, de egy csodálatos világba vitt. Nem tudom leírni már, hogy mi az a harmónia, amit a könyvek olvasásakor éreztem. Órákig tudtam így hasalva olvasni. Találtam egy régi Katekizmust, amiben kérdések és feleletek voltak. Úgy éreztem kis gyerek fejével, hogy ezt már nem lehet csak úgy olvasni, ezért napszemüvegben olvastam. Teljesen elbarnította a fekete-fehér szöveget. Ilyen barna alkonyatban olvastam Istenről. Tudtam, hogy létezik a realitás és egy új dimenzió. Hogy ez miért volt, nem tudom megmagyarázni, de úgy érzetem, hogy Isten szavát nem szabad szabad szemmel olvasni. Egy más világot kell teremteni hozzá. Hittanra nem járhattam, mivel a nevelőszüleimnek megtiltották a kommunista világban, hogy ezeket a nevelt gyerekeket templomba engedjék, de a Katekizmus olvasása megnyitotta bennem az Istenhez vezető utat.

– *Ezekre magad találtál, se nem tiltották, se nem ajánlották neked...*

– Mivel elég rossz sorom volt ott – lelki és fizikai bántalmazások közt éltünk testvéreimmel –, ez volt a menekülés. Ezt hagyták. Nem szóltak rám. Hagyták, hogy órákig hasalva olvassak, napszemüvegben. Ezt a külön világot tudtam megteremteni. Ők nem voltak olvasott emberek, nem voltak írástudatlanok sem, de a leveleket például velem írárták katona fiuknak, aki éppen akkor volt Fehértemplomra katona. (Ez is egy csoda így utólag. Írtam a leveleket hét-nyolc évesen Fehértemplomra az igazi fiuknak, Ferencnek. Most itt vagyok plébános 55 évvel később.) Ilyen környezetben nem mondták az embernek, hogy „olvasd a kisfiad”, sőt azt se mondták, hogy „kisfiad”. Ezt a szót én nem hallottam gyerekkoromban. Azt, hogy „fiad” 1983. június 29-én hallottam először, amikor meghívtam ezt a családot, akiknél 10 évig éltem, a papszentelésemre.

– *...akkor a szépirodalom nemcsak menekülés volt, de menedéket is jelentett számodra?*

– Igen, a nyelv egy szökési kísérlet számomra. Amikor észreveszed, hogy lassan, mint a börtön vagy a kórházkapuk egy bizonyos időben gombnyomásra összecsucskóznak, és ez a folyamat órákig, hónapokig, évekig eltart, mielőtt teljesen bezárul a kapu, és te az utolsó pillanatban is kiszökhetsz a bezártságból. Az írás az a kapu zárása előtti állapot, azaz érzés, hogy van esélyed: megmenekülhetsz. Nem sok ugyan, mert az életünk záros, de van. Én az egész életemet menekülésnek látom, mindig szerettem volna „világgá menni”. Az irodalom számomra: „világgá menni”.

– *Ugyanakkor a költészet is világgá megy benned, és otthonra talál...*

– Világgá megy, és külön világot alkot bennem. Rám talált például a múlt. „Régen titkoltam cigányságomat”, unokahúgaimról, apámról, anyámról kezdem írni. Mindig olyan helyzetekbe kerültem a papi pályám során is – kivéve Törökkanizsát –, amikor az én plébániám hasonlított egy nagyobb börtönhöz. (Jártam is börtönbe misézni a Vál völgyében. A börtön ott úgy néz ki, mint egy kisebb falu házakkal, de minden lakója rab.) Ez a rablét hajtott a szabadság felé. A szabadságvágy kényszeríti az embert, hogy tegyen valami olyat, ami miatt ő rabként is olyan ember lehet, aki meglelte a szabadságát. A költészet az a meg-

lelt szabadságot jelenti, a szabadságvágy kiteljesülését. Bármilyen sorsa is lehet egy költőnek, ha börtönbe is kerül, a lelkét nem lehet bezárni.

Megírom ezeket a zsákutcákat, kínlódásokat, amikre most már rálátok. Akkor nem láttam, amikor ezekbe betévedtem. Az apátlanság, anyátlanság létmódot követtem, és egy ilyen ember már fél a beteljesüléstől is, attól, hogy hogyan tudna akkor élni, ha valamilyen csoda folytán visszakapná a családját. Lehet, hogy ez is egy újabb trauma lenne, mert teljesen ismeretlen számára a család. Úgy érzem, ezek most gyógyító gondolatok, tisztázom a múltam, hogy erről tudjak beszélni versben. A tagadásokról, a rejtőzködésekről, az állandó feszültségről, amiket, ha tehettem volna, kikerülök. De mindig valami gondolat bazárt, hatalmába kerített. Most már nem vagyok ennek a rabja. Azzal, hogy megírom, azzal teremtek magamnak otthont. Kis versotthonok ezek, kis házak, ahova beülhettek egy-egy pillanatra, ahol szabad vagyok.

– Menedék a nyelv, de kirándulás jellege is lehet... Ha az új területeket szeretnénk feltérképezni a készülő kötetekben, ami A szavak néha kövek, akkor merre jársz most?

– Elsősorban adott a táj az idegen nyelveivel, amit én megpróbálok otthonosítani, lehalászni, magam alá gyűrni. Egy nyelvet, ami teljesen idegen volt, mert itt azért kevesen tudják, hogy Vajdaságban csehek is élnek. Itt vagyok közöttük plébános, és megpróbálok belehallani a szépséget, ha nem is értem. Mint amikor egy könyvet addig olvasol, amíg nem látod szépnek, vagyis széppé olvasod. Egy nyelvet is lehet széppé hallani, egy képet széppé látni. Utána már a kényyszer is eltűnik, meg is tanulod, és otthonossá is válik. A kolduslét jön elő ilyenkor, amikor idegen helyre kerülsz koldulni a nyelvet, az otthont, az embereket. Mivel más lehetőség nincs, akkor az ember széppé költi a romos otthonát, a kiolvashatatlan cseh nyelvet: mert ha tíz mássalhangzó torlódik egy szón belül, az egy magyar embernek idegen. Nem is idegen, hanem idegesítő. Ugyanúgy ahogy egy csehnek a magyar nyelv. Ez kölcsönös. De vannak közös szavaink (pl. tancovat), ...keresem ezeket a közös szavakat. Ebben a nyelvi átjárhatóságban megtalálom az érdekességet az új területen belül. Ez a nyelvhódítás, tájhódítás, megművelése az újnak.

– A ház is, ahova kerültél, megjelenik benne. Zsúfolt volt, akár egy raktár, és lakatlan.

– Ez egy egérmérgezett ház. Az egerek tanyája volt. Rengeteg XVIII-XIX. századi könyvet találtam, soha nem hallott írókat díszkötésben, kézírásos Historia Domuszokat – ahova a papok a plébánia történetét írják –, ezek valóban kincset érő leletek, amiket én összegyűjtöttem. Vagy az a piros-rózsaszín porfelhő, ami mindig megmarad az emlékezetemben. Mert az egérméreg volt rózsaszín, amikor rátüsszentettem a könyvre. Az egerek évtizedeken át örültek itt. Képesek egy vastag, ezeroldalas könyvet olyan finom péppé rágni, hogy már abban is van szépség. Archív anyagok, amik lehet hogy semmitmondók, de amikor látom, hogy 1756-ból valók, akkor már maga a pecsét meg az írás ami a mai napig jól olvasható, értéket jelent. A régi bélyegek, a régi pénzek, egy

kincsesbánya volt. Legszívesebben meghagytam volna eredeti állapotában. Valahányszor elhívtam valakiket takarítani, úgy érzem, beletúrtak a kincsekbe. Hiányérzetem van most, ahhoz képest, amit itt találtam. A meglazult keretben remekmű is volt, amit szem nem látott 50–60 évig. Az udvarban találtam pl. a Bukovac-képet, ami egy vadászt ábrázol. A gyertyákat, a lámpásokat, a kandelabereket, óriási gyertyatartókat. Most egy kattintással kivilágítható egy templom, ott órákig a csillárokból levő kis gyertyákat gyújtották meg a misére. A XXI. századból itt beléptem a XIX. századba. Tintatartókat is találtam – Kosztolányi jutott eszembe, színes tintákkal töltöttem meg. A régi tollak és írások nem kopnak ki. Én is írtam egy oldalt piros tintával, gyönyörűen serceg ez a toll. Valamikor több ezer oldal telt meg így.

– *A nyelv menedék neked, a szavaknak van óvó és otthonteremtő erejük, de lehet kínzó tábor is? A készülő köteted egyik versében azt írod: „a szavak néha kövek, és felvérzik a gyenge bőrt”.*

– Ezt én tapasztalatból tudom, hogy létezik kínzó táboruk. Gyerekként átéltem, amit akkor természetesen nem értettem. „Hitler miért nem irtotta ki mind a cigányokat?” – ilyen mondatokat a nevelő anyám mondott. Hogy csapódik le ez egy gyerekben? Hogy azt gondolja, neki nem is lett volna szabad megszületnie. Ezek a gondolatok egyenlők az öngyilkosság gondolataival, bűn az, hogy létezel. Az, ami ma csak az emlékezet, az akkor valóság volt. ‘Kis holokausztoknak’ hívnám. Ugyanígy átélte ezt Gizella nővérem, István öcsém. Ezek egy életre szólnak, mert a létezésedet kérdőjelezzik meg. Nem azt mondják, hogy rosszul tanultál, nem fürödtél meg vagy visszafeleseltél – mint a normális világban, amikor az embert megpirongatják. Ezért írtam azt, hogy a szavakkal gyilkolni lehet. Ez egyébként bibliai gondolat, mert ott azt írja, hogy aki nem szereti a felebarátját, az gyilkos. A verbális delictumhoz hasonlíthatjuk a szeretetlenséget. Rossz, mert ha valami megközelítőleg hasonlót hallok, ez jut az eszébe, súrolja a régi gondolatokat. Verbális aknák ezek, visszahozzák a kút mélyéből a nevelőanyám szavait. Lehet a szavakkal olyan lavinát elindítani, ami konkrét gyilkosságokhoz vezet. Ez a jugoszláv háborúk tapasztalata, ami ebben az országban a TV képernyőjén kezdődött. Az újságírók versengtek, hogy a nemzetársaikat a legrosszabb fényben, gyilkosoknak mutassák be szavakkal. A háború előbb elkezdődött a nyelvben, mint a valóságban. Nagyon fontos ezért, hogy kire mit mondunk. Lángra lehet lobbantani valakinek az életét ilyen szavakkal, amiket én a papi életemben is megkaptam. A nyelv kínzó kamrája ez. De lehet a gesztusoknak is, ha valaki csap egyet a levegőbe, ha meglát. A szemek kínzó kamrája is létezik, amikor másoktól elfordítjuk a tekintetünket, vagy fölé nézünk. Ezek a bizonyíthatatlan dolgok nagyon fontosak.

– *...gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással...*

– Igen. Lehet balzsam is meg tör is a szó. Az életszentség ma már sokak számára megmosolyogtató. A szándék elföldelése és a szavak erőszakossága takarja be a világot. Kezdetben volt az Ige, az Ige, az a szó. Minden, ami megtapintható, az fontos ma, és a szavak hatása, a lélek rezdülése árnyékban marad.

Ott, ahol bármilyen nyelven beszélő emberek szavait mosoly, kedvesség kíséri, és a szavaknak van gerince, ott van út, az igazság. A szavak gyógyító eszközök, a lelkesedés is a szavakból jön. A nyelv az, ami összeköt bennünket, de ugyanaz a nyelv lehet taszító is.

– *Mondanál néhány számodra szép hangzású szót, a téged körülvevő idegen nyelvekből, amit a készülő kötetedben is olvashatunk majd?*

– A *Chirikljan* a legszebb cigány szó, amit életemben hallottam. Ennyire nem fejezi ki a magyar nyelv sem a csiripelést. Rögtön csiripel a szó, el sem kell képzelni a madarat. De magyarul az a kifejezés, hogy 'a darázs jön és megszagol'. Sokáig elmélkedtem, milyen lehet ez egy idegen fülnek? Amikor csehül misézek: *Oce nas, Jenzsi na nebeszi*, akkor én a cintányér összecsapódását hallom még sokáig. Itt is észlelem a nyelvcsodákat, amik újak az én életemben. Van egy öreg néni, aki olyan aranyosan sziszegi a cseh nyelvet, hogy az ember beleszeret. Ahogy a kígyó sziszegve kúszik. Idegen, de idegenségében is szép. A horvát az lágyabb, a szerb nyelv pedig keményebb, csattanósabb.

– *Egyszer azt hallottam, hogy egy cigányasszony a mise után odament a paphoz, és azt mondta: „Tisztelendő úr, már tudom mi a halál! Nem pont, hanem kettőspont!”*

– Aki magába fordul, abból sajnos pont lesz. A pont a mondat végét jelenti, az élet végét, a vessző pedig követeli a folytatást. A kettőspont még inkább, mert nincs értelme e nélkül. A gondolatjel után következő mondatok nekem a legszebbek, és gyakran a zárójelbe tett mondatok többet mondanak nekem, azokat szívesebben olvasom el.

– *Mit tennél a saját életedben zárójelbe?*

Önmagam. Mert akkor valahogy a zárójel védi is az embert. Kis begömbült vonalak, olyanok, mint egy kis képzeletbeli páncél. Ha az ember zárójelbe tudná tenni önmagát, akkor mások fontosabbak lennének számára, mint ő saját maga.

– *És a tárójel?*

– Az a kitérőjel. Az irodalomban idézőjelbe teszünk valamit, akkor megidézünk valakit, és ha magunkat idézzük, az a kitérőjel. Jó lenne egymást többször beidézni. Meghívni a saját életünkbe, hogy azt mondjuk, „Te a számomra felkiáltó jel vagy”, ami az én értelmezésemben azt jelenti, hogy fontos, vagy „az én életemben kérdőjel vagy” – ami azt jelenti, hogy sohasem tudlak igazán megfejtetni, nem is kell, sőt nem is szabad megfejtetni a másik embert. A felkiáltójel és a kérdőjel a tisztelet jele a mindennapi életben, az irodalomban pedig elengedhetetlen írásjel.

– *A számodra fontos személyekből kiket idéznél be felkiáltójelként?*

– Mostanában akiket kísérek a világhálón: Lackfi Jánost, Szabó T. Annát, Terék Anna versfolyamát szeretem. Élő klasszikusokat, Csoóri Sándort, Kányádi Sándort.

– *Oravec Távozó fa kötetét látom az asztalodon.*

– Amikor elkezdetem írni a prózaverseket, akkor még nem ismertem. Tavaly a kanizsai írótáborban ismertem meg személyesen, de régen is lapozgattam

a *Szajlát*. Talán tanultam is tőle a mondatok tisztaságát. Mert én hajlamos vagyok arra, hogy többet akarjak látni valamibe, mint ami benne van. És látok egy költőt, aki megelégszik a valóság leírásával, ez számomra új volt, ez az egyszerűség. Persze a képei gyönyörűek, de nem bonyolultak. Amikor az ember megtanul egyszerűen és szépen beszélni, ez az a folyamat, amire vágyom.

– *A költészetben mi számít most felkiáltójelnek?*

– Az, hogy tudjak versbeszélni. Tudok én rímelni is, ha akarok, ha épp bennem van egy dallam, jó leírni a játékosság kedvéért. Vagy utánozni Kosztolányi, Babits vagy Radnóti daljátékát. De amikor én verset írok, ezek a dal-
lamok inkább kisimult prózaversek lesznek. Arra törekszem, hogy tudjak úgy beszélni, hogy az dallamos is legyen, kép is legyen, szöveg is legyen. Versfolyamokban gondolkozok. Gyakran a rövid verseimet, amit papírra vetek, kisprózának olvassák, pedig én nem annak szántam, de aki annak látja, nem bánom.

– *Papírra vetni, bebillentyűzni, gondolatokban forgatni? Mi az, ami inkább jellemzi mostanában az írásmódodat?*

– Mivel a töltőtollamat mindig elvesztem, az irónjaimat nem találom, kiszáradnak, egy másfajta módot fejlesztettem ki. A versgondolatokat. Valahol egyszer megszilárdul az én valómban, és utána később leszedem a semmiből. Ezeket a szövegeket lehet úgy alkotni, hogy se papírod, se ceruzád, se világhálód, se billentyűd. Talán ezek a legérdekesebbek nekem, ahogyan Faludy írta a börtönverseit ceruza, papír nélkül. Versben gondolkodni, esztétikailag tiszta gondolatokban, és úgy írni verset, hogy közben születik meg a gondolat egy szempillantás alatt. Ebben hiszek, hogy ez lehetséges, és a mindennapi unalmas, szürke életben az ember meglát egy általa alkotott képet, miközben mondjuk a benzinkútra megy benzinért. Látja, hogy szorgosan foglalkoznak a benzinkutasok a benzin töltésével, én akkor egy adott pillanatban a távolba nézve lehalászok a levegőből egy gondolatot. Amit aztán, ha nem felejték el, papírra vetek. Sokszor elkövettem azt a hibát, hogy egy jó rím kedvéért eldobtam egy jó gondolatot. A vers sokszor már írás közben elszökik tőlem, és már írás közben új életet él, új gondolatokat hoz, olyat, amit én nem is akartam. Tulajdonképpen jól jön nekem, hogy a vers is írja önmagát.

– *Ha ma, hatvanévesen, feltehetnél magadnak egy kérdést, amire biztosan megkaphatnád a választ, mi lenne az?*

– Ami nekem új már így hatvanévesen, az, hogy nincsenek kérdéseim. Minden kérdésre már megkaptam a választ, de új útjaim vannak. Ezekre kérdeznék rá, de nem tudom, hogy melyek ezek. Az van bennem, hogy bármikor képes lennék továbbállni egy kofferrel. Erre mindig készen állok. Egy városban idegenül is otthon lehetünk, mert az idegenség beívódik az otthonba, és már nem is szeretne nem idegen lenni. Itt Fehértemplomon az idegenség az otthon. Nem lehetek otthon a nyelvben, az iskolában, a templomban, mert idegen nyelven élek itt, ami lassan otthonossá válik. Mindent meg lehet szokni, de az a jó, hogy lehet szökni is. De az is megvan bennem, hogy nincs már más utam,

mert úgy is el lehet menni, hogy az ember itt marad. Első naptól kezdve elszárnyalhat az ember valahová, a gondolat nem helyhez kötött, a versírás sem, a papság sem.

- *Van szállás Udvarszálláson?*

- Van, de azért, mert szépen kifejezi a falu neve. Nekem szállást adott a helytelenül beszélt kifacsart magyar nyelv is. Ott nem mondják azt, hogy megyek gyónni, hanem, hogy: „megyek gyovónni”. Érdekes, hogy ezt hallom egy nyolcvanévestől, és egy tizennyolc éves is így mondja. Ott találhattam mosolyra, elfogadásra. Őt falu tartozik a plébániához, ez az egy magyar közülük.

- *...és a repülés értelmében?*

- A táj adja meg a szállást. Ott csörgedezik a Karas folyó. Fekete, világos, mindig változik, megújul és tiszta. Minden évben megeszik egy gyereket. Amióta itt vagyok, már két haláleset is volt. Ez az ártatlan folyó gyilkol is. Jó hely az imádkozásra a Karas partja. Sétáltam ott, és azt élveztem, hogy ők már ezt nem látják érdekesnek, nekik természetes. Nekem új tájélményeket ad. Törökkanizsán is ezt éreztem. A Tisza nem szólt hozzám soha. Nem hallottam csobbanást, madarakat. A Karas sem szólított még meg. És én sem tudom megszólítani, de ilyen is van, hogy az ember csak áll, és a látványnak örül. Ez dobja fel Udvarszállást, hogy a kertek alatt ott folyik a Karas. Nem csörgedezik, de néhol bűg, a kanyarban.

- *Bűg a Karas és tehénúsztató is?*

- Tehénúsztató. Amikor először jöttem Temesőrről Fehértemplom felé, láttam, hogy némán derékg vízben állnak a tehének, és egy pontba néznek. Nem lubickolnak, nem mossák magukat, hanem derékgig benne állnak, és valószínűleg élvezik a Karas folyó nyelvének a simogatását. Úgy, mint ahogy a kisbaba a simogatásba belemered, annyira élvezzi csöndben. Így tesznek a tehének is, tíz-tizenötén némán állnak ott. Képesek egész délelőtt. Múlatják a tehénidejüket.

- *És gondolataiknak se füle, se farka...*

- Nem tudom, mire gondolhatnak, de én úgy tanultam, hogy a tehén nem tudja, hogy létezik. A teológián ezt tanították nekünk. Herczeg Ferenc 1500 hexametert írt itt, Gozdsu Elek itt írta az Ultima Ratiót, de fehértemplomi élményeket Herczeg és Gozdsu óta nem is írtak, mert nem élnek itt magyarok.

- *Hatvan felé az ember mihez van közel?*

- Úgy érzem, hogy a végtelenhez, a halhatatlansághoz. Mindenki erre vágyik, ha kimondja, ha nem. Hatvanéves korban a bennünk rejlő lélek kerül előtérbe, a lényegre törekvés, mert a lényeg az a halhatatlan lélek. A szavainkban is törekszünk a lényegre, ha a test meg is romlik, a lélek ne fásuljon el. Ez egy fogódzó, nem természetesen adott. Senki sem szeret öreg lenni, mindenki szeretne fiatal maradni, de rákényszerül az ember a lényegre, és csak így tud megnyugodni, hogy enged ennek a kényszernek, mert más útja nincs. És ha nincs más út, akkor kezdesz megbarátkozni azzal, amit egész életedben hirdetél. Végül is csak azt kell felébresztenem magamban, amiről mindig is csak

beszélék. Most következik a lényeg kibontakozása, a halhatatlanság, valami olyannak a kezdete, amiről a Biblia azt írja, hogy szem nem látta, fül nem hallotta, emberi értelem föl nem fogta azt a boldogságot és örömet, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik. Ezt csak úgy tapasztaljuk, mint valami csillámot a tükörben. A csillám kiteljesedése a fény, amikor fénybe borul minden. Az egész életünk e körül mozog, ez is egy kényszerpálya, ami az ég felé irányít, fölfelé vezet. Soha nem nyugszik meg az ember ebben, nem hiszem, hogy örülne, hogy távozik. A kényszerpálya az kényszer, senki sem szeret megöregedni, megöszülni, vagy elveszíteni a látását. Egész életemben a szabadságra, a szeretetre törekedtem, és azt írja a Biblia, hogy ez lesz az a teljes szabadság, a teljes boldogság, ami majd ezután következik.

- Lehet ennek valami értelme, hogy így alakul az élet, hogy nem öregségből válunk fiatalná, és csecsemőként halunk meg? Nem öregségből születünk, hanem fiatalokként, mégis vannak párhuzamok... A test egy ideig olyan, mint egy folyamatos regenerálódás, és utána belénk írja magát az élet. Az arcunkra, a testünkre, a bőrünkbe... az érzéki bázis gyengül, de ha teremtett a valóságunk, talán lehet ennek valami értelme...

- Én láttam haldokló embert, olyant, aki mosollyal az arcán halt meg. Akkor azt mondtam magamban, hogy biztos a mennyországba került. Ki mosolyog halálakor? Ilyen élmények után az ember méginkább biztos abban, hogy ha Istennél van a létünk forrása, akkor megyünk azokhoz, akiket a földi életünkben szerettünk. Egy szeretetközösségben, és én sem egyedül megyek oda. Ez nem a magánügyem. Valószínűleg lesznek ott olyanok, akiket én Isten felé irányítottam, és azt írja Szent Pál, hogy túlcsoorduló mértékkel kapják vissza mindazok, akik itt veszteséget szenvedtek el. Akkor azt tényleg úgy képezem el, mint egy csupor mézet, ami kicsordul. Az Irgalmasság évében mindig erről beszélünk, de azért annál irgalmatlanabbak vagyunk egymáshoz. Az emberek irgalmatlanok, Isten irgalmas. Amikor az isteni mérce kerül előtérbe, nem az emberi, az teljesen más. A tékozló fiú történetében is megvan mindkettő. Tíz hittanostól 10 azt mondja, hogy igazságtalan volt az apa. Így működik az ember emberi módon, az isteni mércében pedig érted halt meg Jézus, annyira értékes vagy, te vagy a szeretetének a központja. Halhatatlant teremthetünk, de az a tény, hogy mi olyan halhatatlanság vagyunk, amiért isten képes meghalni, az emberileg ki nem mondható érték. A művészet sem tudja, talán Pilinszky tudta megközelítőleg a fölfelé zuhanásban.

- Az életrajzod mellett...

- ...van kegyelemrajz is. Pontosan emlékszem azokra a pillanatokra, amikor az Isten ott volt, nagyon közel hozzám. Ez végigkísérte az egész életemet. Utólag látom, hogy akkor is ott volt, amikor én úgy éreztem, hogy nagyon messze van. Utólag már ezt lehet érezni, gyerekként, serdülőként, felszentelt papként is. Van, ami utólag derül ki, hogy Isten kegyelemrajza volt, és van, amit rögtön tudtam. Az egész életemet az életrajzzal párhuzamosan követi egy kegyelemrajz. Mindkettő az enyém, de néha közelebb, néha távolabb vannak egymástól.

– Mondtad, hogy az utóbbi 10 éved az egy hosszú fékezés volt a vasúton. A kegyelemnek milyen járműve van?

– Életemben ez a jelenlegi állomás. Itt, amikor sűrű fehér köd borítja a várost, mintha az otthonukból elűzött, szürke arcok nyüzsögnének az utcán. Az egész tájat vasúti sínek hálózzák be, rámpák. Ezeket gondozzák, de vonatot még soha nem láttam. Olyan lefektetett sínek ezek, amiket nem fut át az élet. De tudatosult bennem, hogy én a vonaton utazom, és a léggömb képes követni engem. Tudom, hogy ott van, és néha látom is, és meg tudom tapintani feszes, biztonságos kosarát.

Papp Emese

Varga Benedek: *Próféta* (tollrajz, 35×50 cm, részlet)

PAPP EMESE (1983) a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi doktori iskolájának hallgatója.